

گفت‌وگو می‌کنیم برای اینکه صلح را می‌خواهیم

مسعود پزشکیان، در جلسه دیروز هیئت دولت درباره مذاکرات ایران و آمریکا گفت: «آنچه که ما از طرف جمهوری اسلامی پیگیر بودیم این بوده که جمهوری اسلامی ایران دنبال سلاح هسته‌ای نیست، این‌ها هم گفته‌اند که می‌خواهند مطمئن شوند که ما به سلاح هسته‌ای نمی‌خواهیم دست پیدا کنیم. ما با تمام وجود آماده بودیم. ولی اینکه اعلام کنند که بحث صلح‌آمیز بودن تحقیقات در انرژی هسته‌ای را کنار خواهیم گذاشت و بعد بخواهند با ما مذاکره کنند، به‌هیچ‌وجه قابل قبول نیست.» او ادامه داد: «ما در بهداشت و درمان، کشاورزی، محیط زیست و صنعت نیاز به این داریم. ما قرار نیست که این دستاورد را به همین سادگی به آنها دهیم. یک عده هم خیال می‌کنند ما در ضعف هستیم و در رسانه‌ها یک حرف‌هایی می‌زنند. خیال خامی است که تصور کنند دستاوردهایی که عزیزان ما به خاطرش خون دادند را به این سادگی معامله کنیم. آن چیزی که در چارچوب سازمان ملل و انرژی صلح‌آمیز هسته‌ای هست، ما پیگیری خواهیم کرد و روی آن خواهیم ایستاد، ولی اینکه ما به دنبال سلاح هسته‌ای کشتار جمعی نیستیم، در این [مسئله] از نظر اعتقادی، شکی نداریم.» رئیس‌جمهور همچنین گفت: «به هیچ وجه از تحقیقات و مطالعات علمی و تلاش خودمان در رابطه با کارهای صلح‌آمیز هسته‌ای کوتاه نخواهیم آمد. ما گفت‌وگو می‌کنیم، برای اینکه صلح را می‌خواهیم. ما گفت‌وگو می‌کنیم برای اینکه دنبال جنگ نیستیم. ما گفت‌وگو می‌کنیم برای اینکه به دنیا ثابت کنیم که از گفت‌وگو فرار نمی‌کنیم. به هیچ وجه جمهوری اسلامی دنبال ناآرامی در منطقه نیست. این اسرائیل است که ناآرامی در منطقه درست می‌کند.»

اشتباه ترامپ ۹۰ میلیون ایرانی را متحد کرد

حمیدرضا حاجی‌بابایی، نایب رئیس مجلس در واکنش به ادعاهای ترامپ درباره تغییر نام خلیج فارس گفت: «رئیس‌جمهوری آمریکا مرتکب اشتباه بزرگی شد و این اشتباه او ۹۰ میلیون نفر ملت ایران را داخل کشور و خارج کشور را علیه این موضوع با هم متحد کرده است چراکه این موضوع [خلیج فارس] برای ما حیثیتی است.»

می‌گویند قانون حجاب موجب حرج است

مرتضی آقاآهرانی، رئیس کمیسیون فرهنگی مجلس درباره آخرین وضعیت قانون عفاف و حجاب در فایل تصویری که از جلسه شورای شهر مشهد منتشر شده است، گفت: «مشکل قانون عفاف و حجاب در مجلس تمام شده است، تصویب شده است، شورای نگهبان هم تصویب کرده، تنها مانده یک چیز، ریاست مجلس ابلاغ کند به رئیس‌جمهور و رئیس‌جمهور یا ابلاغ می‌کند به دستگاه‌ها یا نه. اگر کرد که تمام شد اگر ابلاغ نکرد بعد از ۱۵ روز رئیس مجلس می‌تواند ابلاغ کند.» آقاآهرانی در ادامه افزود: «این قانون را نگه داشته‌اند چون می‌گویند موجب حرج می‌شود، واجبات خدا را گاهی اوقات فکر می‌کنیم موجب حرج و دردسر است. یکی از آنها قانون عفاف و حجاب است، یکی نظارت بر فضای مجازی.»

دولت - ملت و روحانیت

بررسی مفهوم حکومت‌های مدرن و تاثیر علما بر شکل‌گیری آن به مناسبت صدمین سال بازتاسیس حوزه علمیه قم

سمیه متقی
دبیر گروه سیاست

همایش صدمین سالگرد بازتاسیس حوزه علمیه قم توسط آیت‌الله عبدالکریم حائری شیرازی، ۱۷ و ۱۸ اردیبهشت‌ماه برگزار شد؛ فارغ از اینکه برگزاری این مراسم و اینگونه مراسم مورد نقد بسیاری از جمله روزنامه جمهوری اسلامی قرار گرفت که «در نشست‌های پرهزینه‌ای که در حوزه علمیه برگزار می‌کنید کدام مشکل واقعی مردم مطرح و حل شده است؟» اما این مراسم با پیامی از سوی رهبری همراه بود که در بخشی از آن به موضوع بسیار مهمی در فضای سیاسی جامعه امروز اشاره شده بود؛ ایشان یکی از وظایف مهم حوزه علمیه را پاسخگویی به مسائل مربوط به حکمرانی اسلامی و نحوه اداره جامعه دانستند و در این پیام آورده‌اند: «مسائلی همچون روابط دولت با مردم و با دولت‌ها و ملت‌های دیگر، موضوع نفی سیل، نظام اقتصادی و پایه‌های اصولی نظام اسلامی، منشأ حاکمیت از نظر اسلام، نقش مردم در آن و موضع‌گیری در قضایای مهم و در مقابل نظام سلطه، مفهوم و محتوای عدالت، و ده‌ها موضوع اساسی و بعضاً حیاتی دیگر، از جمله مسائلی هستند که باید برای آنها پاسخ فقهی وجود داشته باشد». رابطه دولت و مردم که با عنوان «دولت‌های ملی» و «دولت-ملت» در عصر حاضر مطرح می‌شود؛ از جمله مواردی است که در فقه شیعی که در ایران رشد و نمو یافته است نیز به میان آمده و بر همین اساس است که رهبری هم یکی از خواسته‌هایشان از روحانیون پاسخگویی در این زمینه است.

▼ دولت - ملت و جامعه جهانی

تا پیش از جهان مدرن یعنی در جهان کلاسیک تقسیم‌بندی‌ها بر دو اساس انجام می‌گرفت؛ یا جهان را به جهان کفر و ایمان، جهان خدایگان (خدای این سرزمین و خدای آن سرزمین) تقسیم می‌کردند، یا براساس قدرت تقسیمات انجام می‌شد؛ یعنی هر حکومتی که برد توپ‌هایش بیشتر بود، قدرتمندتر و به همان میزان هم وسعت محدوده حکومتش بیشتر می‌شد. در قرن هفدهم پس از جنگ‌های سی‌ساله مذهبی در اروپا، معاهده وستفالی برقرار شد که بر اساس آن حکومت به‌عنوان یک نهاد مستقل مورد شناسایی قرار گرفت؛ نهاد مستقلی که بر سرزمینی مشخص و شهروندانی مشخص حکومت می‌کند و پس از انقلاب کبیر فرانسه در سال ۱۷۸۹ این تعریف تبدیل به تعریف غالب در سطح جهانی شد و به عبارتی واژه «دولت» به‌معنای امروزی آن، مفهومی نوپاست. سیدمحمدرضا متقی، استاد حقوق عمومی در مقاله‌ای با عنوان «سرنوشت دولت در عصر انقلاب صنعتی چهارم» در این باره نوشته است: «پیش‌تر دغدغه اصلی در تعریف ساختار قدرت حاکم بر یک سرزمین در عبارت «حکومت» مورد ارزیابی و شناسایی قرار می‌گرفت؛ عبارتی که امروزه صرفاً یکی از ارکان دولت شناخته می‌شود. عبارت «دولت ملی» یا «دولت-ملت» نیز به تعریفی اشاره دارد که ذیل معناشناسی دولت مدرن جای گرفته و از دستاوردهای حقوق بین‌الملل پس از «معاهده وستفالی» در قرن ۱۷ میلادی است.» در پی این معاهده مرزها توسط کشورها تضمین شدند و اصل بر عدم تغییر آن‌ها قرار گرفت و افراد ساکن در سرزمین‌ها، نه به موجب قوانین عام جهان شمول (مثل قوانین مذهبی، نژادی، فرهنگی و مانند آن) بلکه به اعتبار سرزمین سکونت یا تولد، مستحق و ملزم به رعایت حقوق و تکالیفی شدند که از قوانین آن سرزمین حاصل می‌شد.

از این زمان است که دیگر مفاهیمی چون ملت، حقوق شهروندی و رابطه دولت و ملت به میان می‌آید و بر اساس آن کشورها در جوامع مدرن که همان دولت-ملت‌ها را تشکیل می‌دهند؛ سه ویژگی برایشان تعریف شد: «۱- سرزمین مشخص ۲- شهروندان مشخص ۳- حکومت دارای حاکمیت.»

چنانچه آنتونی گیدنز نیز در کتاب جامعه‌شناسی خود بیان می‌کند «دولت» نوع خاصی از حکمروایی ویژه جهان مدرن است که در آن یک دستگاه سیاسی در قلمرو ارضی معینی دارای حق حاکمیت است و می‌تواند این حق را با قدرت نظامی پشتیبانی کند. در این نوع دولت، جمعیت کشور، شهروند محسوب می‌شوند.» در تعریف گیدنز نکته مهمی مورد اشاره قرار گرفته و آن تبدیل انسان‌های موجود در یک سرزمین، به واسطه دولت، به شهروند است؛ نکته‌ای که موریس باربیه نیز در کتاب «مدرنیته سیاسی» خود به آن اشاره می‌کند. بر اساس اندیشه باربیه، «معنای شهروندی، برخلاف معنای بشر، صرفاً به اعتبار حیات افراد مورد شناسایی قرار نمی‌گیرد، بلکه شهروند کسی است که بر اساس معیارهایی که توسط آن حکومت وضع شده، مورد پذیرش و حمایت آن حکومت است.»

طبیعتاً این نگاه در قرن هفدهم به این معنا در جهان اسلام وجود نداشت اگرچه والتر هینتس در کتاب «تشکیل دولت ملی در ایران» این نوع دولت‌ها را به زمان صفویان در ایران نسبت می‌دهد اما اساتید تاریخی مانند هاشم آفاجرى آن را جوامع پیشاملی (proto national) می‌دانند و عملاً این مفاهیم تا زمان نسل اول جنبش‌های روشنفکری در ایران و پس از آن عصر مشروطیت در ایران که در آن علما به تبیین موضوع و تعریف آن در چارچوب دین و مذهب پرداختند؛ چندان قابل توجه نیست.

▼ شروع توجه به رابطه دولت و ملت و نقش علما

وقتی در پی جنگ روسیه و ایران در نیمه سده نوزدهم ایران شکست می‌خورد حاکمیت ایران معتقد بود که سرزمینش را کفار گرفته‌اند و هنوز همان نگاه حکومت‌های کلاسیک بر آن استوار است.

در جنگ ایران و روسیه هم با همین نگاه جهادیه نوشته می‌شود و در برابر کفار بسیاری از جوامع اسلامی دیگر به ایران می‌آیند.

در زمان صفویه دیدگاه دارالکفر و دارالاسلام وجود داشت اما وقتی موضوع عثمانی نیز مطرح می‌شود برای توجیه آن از اصطلاح ما دارالایمان هستیم و آنها دارالاسلام هستند استفاده می‌کنند که اینگونه غیرسازی می‌کنند. به عبارتی ملت تا پیش از مشروطه مفهوم مردم یک سرزمین را نداشت و وقتی از ملت سخن گفته می‌شد منظور هم‌دینان و هم‌مذهبان است. ملت مسیح و ملت شیعه و... اما با گذشت زمان و در پی نهضت ترجمه‌ای که شکل می‌گیرد مباحث جدیدی در حوزه حکمرانی مطرح می‌شود و یکی از این موارد که در عصر مشروطه شاهد توجه به آن هستیم، موضوع دولت مدرن و رابطه مردم با آن است. داود فیرحی در کتاب «فقه و سیاست در ایران معاصر» توضیح می‌دهد که چگونه فقه شیعه درگیر دولت مدرن می‌شود و تحولی در دستگاه‌های